

باز هم جراید فارسی مصر

چنان که خوانندگان محترم حضور ذهن دارند شماره پیشین فصلنامه یاد (شماره ۸۳) درباره جراید فارسی مصر بود که در آن به شناسایی و معرفی هفت عنوان روزنامه و مجله فارسی زبان در مصر پرداختیم. انتشار جراید فارسی در مصر در دهه پیش از انقلاب مشروطیت ایران آغاز گردید و تا غلتیدن آن به دامن رضاخان میرپنج کما بیش ادامه داشت.

این نشریات ضمن این که در انتقال مفاهیم سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی نوین تمدن غربی به ایران نقش به سزایی داشتند و پیش زمینه‌های ذهنی انقلاب مشروطه در میان نخبگان ایرانی را آماده کردند، فرهنگ روزنامه‌نگاری و خبرنگاری مدرن را نیز به ایرانیان آموزش دادند، و میراث و گنجینه بزرگی از معارف، اندیشه‌ها و الگوهای زندگی سیاسی و اجتماعی به ارمغان آوردند.

بعد از پیروزی انقلاب مشروطیت با توجه به فضای مناسب ایجاد شده و جو مشارکت‌طلبی و مشارکت‌جویی پدید آمده در تهران، این جراید به تدریج از شهرها و کشورهای خارجی دامن برچیده و مدیران و نویسندگان‌شان به ایران بازگشته و در نوسازی کشور مشارکت

جستند

ولی در دوره ویژه خود نقش تاریخی‌شان را ایفا کردند و در روشنگری مردم ایران و مهار زیاده روی و زیاده خواهی حکومت گران تأثیر به سزایی داشتند. چنان‌که یکی از ایرانیان مقیم پاریس در سال ۱۳۱۸ هجری قمری (۱۹۰۰ میلادی) طی نامه‌ای به روزنامه پرورش در مصر به این واقعیت تصریح نموده و گفته است: «... هر چند قزوین در دهنه تهران واقع است ولی بعضی مطالب از آن‌جا زودتر به مصر آمده و چاپ می‌شود و به تهران مراجعت می‌کند و این مسأله اگرچه بر ضد هندسه اقلیدسی است ولی در ایران واقعیت دارد و بعضی مطالب است که اگر از خط منحرف به سمع اولیای دولت نرسد هرگز به خط مستقیم نخواهد رسید».

به راستی هم چنین بود. اگر این مطبوعات در داخل ایران تأسیس می‌شدند سرانجام شومی پیدا می‌کردند و در بیداری مردم هم نمی‌توانستند نقش جدی ایفا کنند. بنابراین روی مطالعه و بررسی این‌ها هر مقدار وقت و سرمایه‌گذاری شود بیهوده نخواهد بود و نتایج گرانباری برای امروز ملت ما نیز در بر خواهد داشت. این بود که غنا و پربراری محتوای جراید فارسی مصر مانع از آن شد که بتوانیم در یک شماره به معرفی کامل آن‌ها به خوانندگان امروزی بپردازیم، و لذا شماره فعلی را نیز به همان جراید فارسی مصر اختصاص دادیم.

در این شماره به ویژه به بررسی کاملتر روزنامه‌های پرورش و چهره‌نما پرداخته‌ایم. فهرست کامل مطالب سه سال از چهره‌نما استخراج شده و همراه با متون برگزیده‌ای از آن در موضوعات مختلف ارائه گردیده است. در متون برگزیده حتی الامکان کوشش شده که رسم الخط اصلی رعایت شود مگر این که خواندن آن مشکل باشد.

هم‌چنین تحت عنوان «روزنامه پرورش به روایت متن» گزیده‌های مفیدی از آن ذیل محورهای مشخص به خوانندگان محترم ارائه شده است. دو مقاله نمونه نیز از مجله نامه سودمند نقل شده که دارای مشی اجتماعی بوده است.

مضاف بر این‌ها چند مقاله مستقل نیز راجع به جراید فارسی نگارش یافته است که امیدواریم به غنای محتوای این شماره یاد یاری رسانند و هم‌چون روزنه‌ای به درون دریای این مطبوعات باشند. ■

ابوالفضل شکوری

